

Якуніна Алла Олександрівна
*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри соціології
Дніпровський державний технічний університет*
Yakunina Alla
*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Sociology
Dnipro State Technical University*

DOI: 10.25313/2520-2308-2023-3-8677

ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕЄСТРАЦІЇ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

TRANSFORMATION OF REGISTRATION OF A COMPUTER PROGRAM AS AN OBJECT OF COPYRIGHT

Анотація. У статті розглянуто особливості трансформації реєстрації комп'ютерної програми як об'єкту авторського права. Швидкий розвиток ІТ-сфери вимагає відповідної безпеки прав інтелектуальних активів. Зі стрімким розвитком ІТ-сектору в міжнародному контексті набули актуальності питання безпеки авторського права, патентування та нерозголошення персональних даних. Методологія дослідження передбачала використання методів аналізу та синтезу, логічного та системно-структурного аналізу, методів контролю, структурно-функціонального аналізу у поєднанні з методом контент-аналізу. Підсумовуючи аналіз законодавства в ЄС, існує багато важливих моментів, за якими авторське право та комп'ютерні програми як об'єкт інтелектуальної власності відрізняються. Виникає питання про оригінальність комп'ютерної програми, яка піддається загрозі використанням заздалегідь підготовлених засобів для програмування, наступним чином неможливість авторського права включити в свій захист алгоритм як суть програми. Ще один момент – виключення комп'ютерних програм з-під охорони патентного права. І, нарешті, сама індустрія програмного забезпечення обирає договірний захист, а не захист авторського права. Залишається відкритим питання, чи існують основні принципи закону про авторське право, які можна було б додатково адаптувати до комп'ютерних програм, можливо, нові виміри, які можна було б надати системі ліцензування. Також залишається дискусійним питання – ймовірно, комп'ютерні програми не підпадають під дію законодавства про авторське право чи закону взагалі. У статті всебічно аналізується сучасний погляд на власне інтелектуальну власність та авторське право в ІТ-аутсорсингу. Масштаби нетрадиційних викликів у сфері безпеки авторського права в ІТ-сфері проілюстровано на прикладі України. Справа стосується можливостей покращення нормативно-правової бази безпеки авторських прав експертів, які займаються ІТ-аутсорсингом. Наголошено, що існуючі правові процедури та методи повільніше реагують на зміни у сфері ІТ-аутсорсингу, ніж найшвидші світові тенденції в цій сфері.

Ключові слова: інтелектуальна власність, авторське право, гармонізація, комп'ютерна програма, програмне забезпечення, ІТ-аутсорсинг.

Summary. The article examines the features of the transformation of computer program registration as an object of copyright. The rapid development of the IT sphere requires adequate security of intellectual property rights. With the rapid development of the IT sector in the international context, the issues of copyright security, patenting and non-disclosure of personal data have become relevant. The research methodology involved the use of methods of analysis and synthesis, logical and system-structural analysis, control methods, structural-functional analysis in combination with the method of content analysis. Summarizing the analysis of legislation in the EU, there are many important points on which copyright and computer programs as an object of intellectual property differ. The question arises about the originality of a computer program, which is threatened by the use of pre-prepared tools for programming, as well as the impossibility of copyright protection to include an algorithm as the essence of the program. Another point is the exclusion of computer programs from the protection of patent law. And finally, the software industry itself chooses contractual protection over copyright protection. It remains an open question whether there are basic principles of copyright law that could be further adapted to computer programs, perhaps new dimensions that could be given to the licensing system. It is also a debatable issue – computer programs are probably not subject to copyright law or the law at all. The article comprehensively analyzes the modern view of intellectual property and copyright in IT outsourcing. The scale of unconventional

challenges in the field of copyright security in the IT sphere is illustrated by the example of Ukraine. The case concerns the possibilities of improving the legal framework for the security of copyright of IT outsourcing experts. It is emphasized that the existing legal procedures and methods react more slowly to changes in the field of IT outsourcing than the fastest global trends in this field.

Key words: intellectual property, copyright, harmonization, computer program, software, IT outsourcing.

Постановка проблеми. Комп'ютерні програми є основними компонентами використання цифрових технологій у всіх аспектах сучасного життя, тому виникає питання, як поточні правові норми можуть відповідати розвитку цифрових технологій, тобто комп'ютерних програм, а також способів їх використання.

Використання цифрових технологій, особливо через створення комп'ютерних програм, впливає на право, а отже, призводить до необхідності коректування вже сформованих правових механізмів або створення нових для цього аспекту правовідносин. Оскільки створення та використання комп'ютерних програм в основному є результатом творчої діяльності людини (інтелектуальна власність), то виникає необхідність позиціонування та класифікації, а також визначення прав, обов'язків та правового захисту суб'єктів та об'єктів, які беруть участь у цих правовідносинах.

З огляду на те, що комп'ютерні технології розвиваються набагато швидше, ніж може за ними слідувати правове регулювання, виникає питання про те, який сьогодні обсяг і якість правової охорони комп'ютерних програм як об'єктів інтелектуальної власності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем правового регулювання інтелектуального права займаються багато українських науковців. В рамках нашого дослідження відокремимо найбільш значимі.

Грабовська Г. М. та Семенюк Я. А. акцентують, що такий об'єкт правового захисту, як комп'ютерна програма, потребує особливої уваги, адже ні захист комп'ютерної програми як об'єкта захисту авторським правом за аналогією з літературним твором, ні захист комп'ютерної програми патентом не забезпечують повного та необхідного рівня захисту та впевненості у цілісності та непорушності власника його прав; цей об'єкт має свої особливості та складність щодо захисту, а тому законодавство має розвиватися у міру розвитку цих технологій [1].

Лебедева Г. В. визначає серед об'єктів авторського права комп'ютерні програми та бази даних потребують особливої уваги з точки зору правової регламентації [2]. Комп'ютерна програма може одночасно охоронятися як нормами авторського права, так і патентного права за наявності умов патентоздатності [2]. Враховуючи комплексний характер комп'ютерних програм як об'єктів права інтелектуальної власності авторка запропонувала вести зміни до ч. 4 ст. 433 ЦК України наступного змісту: «Комп'ютерні програми охороняються як

літературні твори, за винятком випадків, коли вони за умовами патентоздатності є винаходами (корисними моделями)» [2].

Уткіна М. С. пропонує розглянути два ключових підходи щодо творів та розподілити їх на дві категорії: твори, створені безпосередньо штучним інтелектом та твори, створені за допомогою (при використанні) штучного інтелекту та які мають принципово різні положення [3]. Також у статті розглядається питання щодо терміну «електронна особа», вона буде мати певну правосуб'єктність, що безпосередньо і дасть можливість визнавати її окремим суб'єктом правовідносин — у даному випадку — автором твору [3].

Канарик Ю. С. та Сергієнко Б. Б. констатують, що система захисту комп'ютерних програм, як об'єкту права інтелектуальної власності є недосконалою, і поширюється лише на її зовнішню форму вираження. Саме тому, авторки пропонують за можливе застосування різних варіацій захисту комп'ютерних програм: зокрема, традиційний захист комп'ютерної програми, як об'єкту авторського права; захист комп'ютерної програми нормами патентного права. Однак лише за умови, коли програма є складовою частиною корисної моделі або винаходу і виконує певну функцію в межах цього технічного рішення; захист назви комп'ютерної програми як торгівельної марки [4].

Майданик Л. зазначає, що правова невизначеність щодо місця віртуальних об'єктів у приватноправових відносинах видається вигідною розробникам платформ, оскільки дає змогу уникнути відповідальності за порушення речових прав [5]. Попри часту заборону будь-якої передачі віртуальних об'єктів з боку розробників онлайн-платформ і визначення таких об'єктів частиною послуг в умовах використання сайтів, цивільний обіг віртуальних об'єктів розвивається дуже динамічно і лише сприяє капіталізації послуг розробників онлайн-платформ [5].

Аналіз наукових публікацій свідчить про різноманітність досліджень у предметній тематиці. Але залишаються поза увагою недостатньо обґрунтовані тренди зміни законодавства щодо комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуального права.

Мета статті полягає в аналізі існуючих аспектів трансформації реєстрації комп'ютерної програми як об'єкта авторського права.

Виклад основного матеріалу. Стало звичним визначати сучасне суспільство як «інформаційне суспільство», навіть «цифрове суспільство». Початок ХХІ століття ознаменувався швидким

зростанням використання цифрових технологій, що призвело до нового розуміння інформації, тим самим окреслити суспільство, яке визначається економічними та соціальними аспектами інформації. Інформація визначається як нематеріальне благо, і в основному є продуктом людського розуму та творчості, тому є об'єктом інтелектуальної власності. Авторська праця — це, справді, своєрідна інформація, і це робить її суспільним надбанням. Після створення має позитивні зовнішні ефекти, придатний для спілкування, задоволення для всіх.

Економічне та політичне значення інтелектуальної власності високо оцінюється в інформаційному або цифровому суспільстві, як суспільстві, що розвивалося з початком XXI століття. Інформаційні технології обробляють дані, щоб забезпечити суспільство інтелектуальною інформацією, яка, зрештою, перетворюється на знання як економічну цінність і вирішальний фактор економіки.

З кожним новим технічним елементом для масової комунікації з'являються нові можливості для економічного використання творів, що захищаються авторським правом, тому законодавство про авторське право має адаптуватися до нових викликів, головним чином в аспектах матеріальних прав автора, щоб залишатися ефективним.

З розширенням комп'ютерних програм, як комерційних товарів величезного значення, від яких залежать майже всі аспекти соціального та економічного життя, право інтелектуальної власності стикається з новими викликами. У 70–80-х роках минулого століття комп'ютерні програми були представлені як об'єкти інтелектуальної власності, в першу чергу в США. Пізніше такий підхід був прийнятий майже в усіх національних законах. Розробка комп'ютерних програм вимагає вкладення значних людських, технічних і фінансових ресурсів, тоді як комп'ютерні програми можна скопіювати за невелику частину вартості, необхідної для їх самостійної розробки. Саме тут зростає потреба в належному захисті авторських прав.

Відмінності в національному законодавстві щодо правової охорони комп'ютерних програм часто мають прямі та негативні наслідки для функціонування міждержавної економіки та ринку. Зазвичай комп'ютерні програми охороняються авторським правом як літературні твори. Але слід зазначити, що захищено лише вираження комп'ютерної програми, тоді як ідеї та принципи, які лежать в основі будь-якого елемента програми, включаючи ті, що лежать в основі її інтерфейсів, не захищені авторським правом.

Комп'ютерні програми є результатом використання цифрових технологій. Вони можуть бути визначені як набір інструкцій для комп'ютера без мети передачі інформації, що міститься в ньому, іншій особі, тому не можуть кваліфікуватися як форма міжособистісного спілкування. Суть його

цінності полягає в його функціональності, тобто в тому, щоб драйвери машини чи комп'ютера працювали.

Почнемо з невеликих, але важливих змістових зауважень — відмінність комп'ютерної програми від програмного забезпечення. Комп'ютерна програма рідко є об'єктом правового визначення через швидкий розвиток цифрових технологій, які зробляють будь-які спроби визначення застарілими та марними. Технічно комп'ютерну програму можна визначити як послідовність наказів або інструкцій, метою яких є наказ комп'ютеру виконувати певні завдання чи функції, незалежно від режиму, мови чи нотації. Програмне забезпечення — це більш широкий термін, у технічному сенсі, який складається з двох або більше комп'ютерних програм, підготовчого матеріалу (опису програми) і додаткової інформації для користувача. У європейському законодавстві програмне забезпечення та комп'ютерні програми вживаються в однаковому значенні, взаємозамінно.

Директива Європейського Союзу про правову охорону комп'ютерних програм [6] визначає комп'ютерні програми як програми в будь-якій формі, включно з тими, які включені в апаратне забезпечення, а також включає підготовчу проектну роботу, що веде до розробки комп'ютерної програми, за умови, що характер підготовчої роботи є таким чином, що комп'ютерна програма може бути результатом цього на більш пізньому етапі.

Функція комп'ютерної програми полягає в тому, щоб спілкуватися та працювати разом з іншими компонентами комп'ютерної системи та користувачами. Часто необхідно встановити фізичне взаємозв'язок і взаємодію, щоб дозволити роботу всіх елементів програмного та апаратного забезпечення працювати з іншим програмним і апаратним забезпеченням і з користувачами. Частини програми, які забезпечують такий взаємозв'язок і взаємодію між елементами програмного та апаратного забезпечення, загалом відомі як «інтерфейси», тоді як такий вид функціонального взаємозв'язку та взаємодії загалом відомий як «сумісність».

Об'єктом авторського права є авторський твір як індивідуальне творче вираження автора, тому перешкодою прав, визначених і гарантованих законом про авторське право, є автор, як особа, яка створила щось своєю самостійною інтелектуальною діяльністю.

Комп'ютерні програми в будь-якій формі їх вираження, включаючи їх підготовчий проектний матеріал та інше, користуються охороною так само, як і письмові твори. Це рішення нагадує Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів, а також Директиву ЄС про правову охорону комп'ютерних програм [6].

Застосовуючи до охорони комп'ютерної програми норми авторського права, які відносяться до літературних творів, ми бачимо, що охорона

включає не лише послідовність символів, якими закодована програма, але й їх значення. Таким чином, захист авторських прав включає метод конкретизації алгоритму, але не сам алгоритм.

Для встановлення суб'єктивного авторського права не існує формальної процедури (як це існує для патентів), тобто немає жодного авторського твору, який не міг би відповідати умовам бути об'єктом авторського права, оскільки він розглядається як інтелектуальний твір, який є творчим виявом автора.

Критерієм захисту завжди була оригінальність твору, тобто індивідуальна печать, яку автор надав своєму твору. З іншого боку, сучасна техніка програмування передбачає використання заздалегідь підготовлених програмних засобів, що зменшує простір для оригінальності комп'ютерної програми та ставить під загрозу оригінальність виразу автора самої програми. Комп'ютерна програма охороняється, якщо вона є оригінальною в тому сенсі, що є власним інтелектуальним твором автора. Жодні інші критерії не застосовуються для визначення його придатності для захисту.

Автор або співавтори користуються немайними та майновими правами на свій авторський твір — програму для комп'ютера (програмне забезпечення) з моменту його створення. Носієм авторського права є автор твору. Крім автора, суб'єктом авторського права може бути також особа, яка не є автором, яка набула авторське право відповідно до закону про авторське право і суміжні права.

Майнові права діють протягом життя автора та 70 років після його смерті. Майнові права автора зберігаються і після закінчення строку його майнових прав. Майнові права співавторів припиняються через 70 років із дня смерті автора, який помер останнім. Майнові права автора включають виключне право дозволяти або забороняти фіксацію або відтворення свого твору повністю або частково, будь-якими засобами, у будь-якій формі, будь-яким способом, постійно чи тимчасово, прямо чи опосередковано. У контексті комп'ютерних програм, відтворення включає збереження твору в електронному вигляді в пам'яті комп'ютера, а також роботу програми в комп'ютері.

До майнових прав належить також виключне право автора розміщувати оригінали чи розмножені примірники свого твору на ринку або робити це шляхом продажу чи іншим способом передачі власності. Автор програми для ЕОМ має виключне право давати дозвіл або забороняти передачу в прокат оригіналів або розмножених примірників свого твору, а також запозичення копії програми для ЕОМ. Так зване «інтернет-застереження» надає автору комп'ютерної програми виключне право повідомляти свою роботу громадськості за допомогою дротового або бездротового зв'язку, включаючи надання таким чином, щоб представник громад-

ськості міг індивідуально отримати доступ до роботи з місця та у той час, який він/вона вибере.

Майнові права також включають право адаптувати, аранжувати або змінювати твір іншим чином. Якщо авторський твір є комп'ютерною програмою, існують спеціальні умови щодо призупинення виключних прав, більш відомі як триетапний тест. Особа, яка на законних підставах отримала копію комп'ютерної програми для свого звичайного використання, може зберігати програму в пам'яті комп'ютера та запускати програму, усунувати помилки в програмі та вносити в неї будь-які інші необхідні зміни відповідно до її мети, якщо інше не передбачено договором, зробити а одну резервну копію програми на міцному матеріальному носії, декомпілювати програму виключно з метою отримання даних, необхідних для забезпечення взаємодії цієї програми з іншою незалежно розробленою програмою або деяким обладнанням. Ці модальності звичайного використання можна робити без дозволу автора та без сплати будь-якої винагороди.

Крім того, будь-яка особа має право на тимчасове відтворення авторського твору без дозволу автора та без виплати будь-якої винагороди за умови, що відтворення є тимчасовим або випадковим, що відтворення є невід'ємною та істотною частиною технологічного процесу, метою відтворення є можливість передачі даних у мережі між двома чи більше особами через посередника або можливість законного використання авторського твору, і що відтворення не має незалежного економічне значення. Категорично забороняється відтворювати комп'ютерні програми для особистих некомерційних потреб з метою легального використання комп'ютерних програм.

Якщо комп'ютерну програму виготовлено на підставі договору про замовлення авторського твору, до замовника переходять усі права на використання цієї комп'ютерної програми, якщо інше не встановлено договором.

Якщо автор створив твір як найманий працівник під час виконання своїх обов'язків, роботодавець має право оприлюднити такий твір і мати виключні майнові права на його використання в межах зареєстрованої діяльності роботодавця протягом п'яти років після закінчення цієї роботи, якщо інше не встановлено загальним положенням або трудовим договором. Автор має право на спеціальну винагороду залежно від доходу від використання твору. Якщо авторським твором є комп'ютерна програма, то постійним носієм усіх виключних майнових прав на таку роботу є роботодавець, якщо інше не передбачено договором.

Будь-який суб'єкт авторського права чи суміжних прав може звернутися з позовом до суду та вимагати встановлення факту порушення права, припинення порушення права, знищення або зміни

об'єктів, що спричинили порушення прав, у тому числі примірників об'єкта, захист, їх упаковка, графарети, негативи тощо, а також знищення або зміна інструментів і обладнання, які були використані для виробництва предметів, що сприяють порушенню прав, якщо це необхідно для захисту прав, компенсація про відшкодування матеріальних збитків і, нарешті, оприлюднення судового рішення за рахунок відповідача. Якщо порушення майнового права було вчинено навмисно або через грубу необережність, позивач може замість відшкодування матеріальної шкоди вимагати до трикратного розміру звичайної винагороди, яка була б сплачена, якби конкретний охоронюваний об'єкт використовувався правомірно. Проведення у справах про порушення авторського права і суміжних прав є невідкладними. Захист також здійснюється через кримінальне провадження та економічні правопорушення.

Згідно з Директивою ЄС про правовий захист комп'ютерних програм [6], виключні права автора на запобігання несанкціонованому відтворенню його твору мають бути предметом обмеженого винятку у випадку комп'ютерної програми, щоб дозволити відтворення, технічно необхідне для використання цієї програми законним набувачем. Це означає, що дії завантаження та запуску, необхідні для використання копії програми, яка була придбана законним шляхом, і дія виправлення її помилок не можуть бути заборонені договором.

За відсутності конкретних договірних положень, у тому числі коли копія програми була продана, будь-яка інша дія, необхідна для використання копії програми, може бути виконана в відповідно до цільового призначення законним набувачем цієї копії. Особі, яка має право використовувати комп'ютерну програму, не можна забороняти виконувати дії, необхідні для спостереження, вивчати чи тестувати функціонування програми за умови, що ці дії не порушують авторські права на програму. Несанкціоноване відтворення, переклад, адаптація або трансформація форми коду, в якому була зроблена копія комп'ютерної програми є порушенням виключних прав автора. Тим не менш, можуть існувати обставини, коли таке відтворення коду та переклад його форми є необхідними для отримання необхідної інформації для досягнення сумісності незалежно створеної програми з іншими програмами.

Лише за таких обмежених обставин виконання дій із відтворення та перекладу особою або від її імені, яка має право використовувати копію програми, є законним і сумісним із добросовісною практикою та має тому вважатися, що не вимагає дозволу правовласника. Метою цього винятку є надання можливості з'єднати всі компоненти комп'ютерної системи, включно з компонентами різних виробників, щоб вони могли працювати

разом. Такий виняток із виключних прав автора не можна використовувати у спосіб, який завдає шкоди законним інтересам правовласника або суперечить нормальному використанню програми.

Директива [6] пропонує спеціальні заходи захисту для комп'ютерних програм, які держави-члени повинні зареєструвати в національному законодавстві. Держави-члени повинні передбачити в національному законодавстві відповідні засоби правового захисту проти особи, яка вчинила будь-яку дію щодо введення в обіг копії комп'ютерної програми, знаючи або маючи підстави вважати, що вона є правопорушною копією; володіння в комерційних цілях копією комп'ютерної програми, знаючи або маючи підстави вважати, що це правопорушна копія, або будь-яка дія введення в обіг, або володіння в комерційних цілях будь-якими засобами, метою якого є сприяння несанкціонованому видаленню або обходу будь-якого технічного пристрою, який міг бути застосований для захисту комп'ютерної програми. Будь-яка правопорушна копія комп'ютерної програми підлягає вилученню.

Ми досить детально проаналізували законодавство ЄС щодо предметної області. Ця необхідність виникає у зв'язку з потребою гармонізації українського законодавства до вимог ЄС.

В Україні державна реєстрація авторських прав здійснюється згідно за Законом «Про авторське право і суміжні права» № 2811-IX від 01.12.2022 [7] (надалі — Закон), постанови КМУ «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» № 1756 від 27.12.2001 (надалі — Порядок) [8]. Варто зазначити, що ряд питань авторського права регулюється Цивільним кодексом [9] (надалі — ЦК) інакше ніж Законом, і це необхідно мати на увазі, оскільки норми кодексу набули чинності пізніше, ніж норми Закону.

На даний час, існують три реальні і дієві способи захисту програмного продукту (комп'ютерної програми, сайту, бази даних тощо) від неправомірного використання [10]: охороняти вихідний код програми за допомогою авторського права; охороняти алгоритми, які використовуються в програмах, як способи вирішення конкретних завдань; охороняти назву програми.

Об'єктом авторсько-правової безпеки в ІТ-дисципліні є саме ПК програми (програмне забезпечення), воно додатково може бути частиною програмного забезпечення ПК (якщо його можна використовувати окремо), макетні матеріали, придбані в ході вдосконалення програмного забезпечення ноутбука, але тепер не включені до нього, різні види об'єктів, замасковані в програмне забезпечення ноутбука (аудіо-відео матеріали, зображення). Як правило, безпека авторського права стосується всіх стилів упаковок ноутбуків, які можуть бути виражені будь-якою мовою, включаючи код постачання та код товару. Слід пам'ятати,

що нові ідеї, програмні алгоритми, інновації які використовуються для розширення цієї системи, не приховані авторським правом.

Авторське право можна розділити на категорії: непублічні немайнові права та права власності. Права на непублічні неактиви включають право автора на ім'я, власність для публікації, які не можуть бути передані іншим у будь-який спосіб. Особисті немайнові права належать автору. Автор — особа, яка створила додаток для ПК. Тільки автор може дозволити іншим людям використовувати твір: опублікувати програму; переробляти, адаптувати та вносити зміни; використовувати частину програми або її елемент в іншій програмі; поширювати (через продаж, оренду, передплату тощо); імпорт копій.

Майнові права (право на застосування, розповсюдження, відчуження) можуть передаватися (наприклад, за ліцензійним договором, за угодою про вдосконалення програмного забезпечення). Майнові права можуть бути передані за допомогою автора будь-якому іншому персонажу(ам) (окремим особам та злочинним групам).

Найчастіше українські суб'єкти не є організаціями в їх класичному розумінні, а маркетологами, які працюють за цивільно-правовим договором. Передача прав інтелектуальної власності є одним із найважливіших аспектів такого договору. Відповідно до Закону України 2811-IX від 01.12.2022 [7] в ній мають бути визначені майнові права, що передаються за авторським договором. Майнові права, не зазначені в авторському договорі як відчужувані, до уваги не переходять.

Це означає, що фраза в угоді «все інтелектуальне права власності належать покупцеві» не має практичного значення. Оскільки українські розробники часто працюють на європейських чи американських клієнтів, важливо вказати обсяг прав і закон, за яким вони передаються. Наприклад, непублічні немайнові права не можуть бути апріорі відчужені в Україні. У цьому прикладі порівнюється обсяг прав, які можуть бути передані згідно з положенням і які бажає отримати покупець, повний обсяг буде вказано в угоді, але можна зробити застереження, що може бути видана безстрокова ліцензія за права, які не можуть бути передані, або відповідальність не відстоювати такі права на шкоду споживачу.

Важливо отримати всі авторські права від кожного розробника в компанії, а вже потім передавати їх споживачеві. Застереження про перемикання авторських прав також можна використовувати як механізм керування клієнтом. Наприклад, можна передбачити, що права на кожен інтелектуальний актив можуть бути передані лише після повної оплати постачальника.

У рамках авторсько-правової діяльності може існувати метод ідентифікації складної природи

відеоігри, яка включає програму для ПК, літературний твір та аудіовізуальне зображення.

На ринку комп'ютерних відеоігор це дуже звична справа. Явищем є ігри-копії — ігри-клони, які дуже схожі одна на одну, і пересічний споживач не може їх відрізнити. Як правило, вони створюють «двійника» знаменитої арени для всеукраїнського ринку.

Винятком є поняття «scenes a faire», відповідно до якого існують обов'язкові елементи для певних жанрів. Наприклад, якщо студія створює комп'ютерне відтворення приблизне світу міфів, вона подбає про наявність орків, ельфів, гномів, про наявність певних рис, які можуть бути повторені за допомогою різних агентств.

За допомогою інтелектуальних активів можна закріпити лідерство на ринку та завоювати лояльність користувачів. Інформування клієнтів про те, що продукт містить матеріали, захищені авторським правом, добре відображається на фірмі та є великою конкурентною перевагою.

Під час поглибленого інтерв'ю з керівниками IT-аутсорсингових організацій ми визначили наступні найпоширеніші приклади порушення авторських прав. Це дії, вчинені без відповідного договору (повноваження), який дає право на їх вчинення, а саме: виготовлення копії та передача її третій особі (як платна, так і безоплатна); обробка; відтворення комп'ютерної програми; розтин (злом) безпеки програми тощо.

Здійснення цих дій особами, які не мають прав на програму, дозволяє власникам програми шукати захисту своїх прав, які були порушені. Щоб захистити свої порушені права, належний правовласник також може: звернутися до нотаріуса для складання протоколу огляду письмових доказів для фіксації правопорушення. Це може бути доречним, якщо може виникнути потреба повідомити про порушення авторських прав в Інтернеті; направити претензію винному; зареєструвати файл про порушення авторських прав у правоохоронних органах.

Виходячи з характеру порушення авторського права, правовласника має право вимагати: припинення дій, що порушують право або створюють небезпеку його порушення; відновлення сценарію, який існував раніше порушення (наприклад, усунення налаштувань програмного забезпечення ноутбука без згоди правовласника); відшкодування моральної шкоди (найкраще, хто може це заявити); відшкодування збитків або плату за відшкодування; вилучення предметів, використанням яких порушується унікальна властивість, та матеріальних об'єктів, створених внаслідок такого порушення.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень. Програми для ноутбуків маскуються під літературні твори. Однак це не дозволяє повною мірою захистити технічні рішення, алгоритми та ідеї, проекти підприємства,

інформацію про програми, які розробляються. У цьому випадку відповіддю може бути комерційна таємниця процедури безпеки. Необхідно вжити додаткових заходів для забезпечення безпеки в Україні, є найкращий робочий механізм для включення зазначеної інформації до переліку документів, що становлять промислову таємницю. Необхідно вжити подальших заходів для забезпечення конфіденційності цих фактів (визначити, хто отримує право доступу, укласти угоди про нерозголошення з розробниками щодо секретів змін, удосконалити вказівки щодо обміну секретами та методами). Можна зареєструвати назву комп'ютерного програмного забезпечення як торгову марку. Завдяки цьому буде посилено правовий захист програмного продукту. У цій ситуації прикладом може бути зареєстрований бренд операційної системи Windows.

Реальність і момент впровадження програми для ПК може бути зареєстрований. Реєстрація програмного забезпечення ПК може бути одним із доказів того, що програмне забезпечення для

ноутбуків існувало на той час, а автором програми були чоловік чи жінка, зазначені у реєстраційних свідоцтвах. Подальше вдосконалення ІТ-аутсорсингу в Україні є можливим за умови сприяння внутрішнього ринку, зміцнення регуляторного механізму державного управління в сфері захисту інтелектуальної власності, надання належних прав клієнтам, покращення прийнятної системи оподаткування та відповідних правил для ІТ підприємства.

Авторське права в Україні потребує звернути увагу на недоліки механізмів захисту пакетів ПК. Реалізація захисту авторських прав на пакети ПК з окремими патентними елементами має бути належним чином реалізована. Суттєвим елементом забезпечення авторського права в Україні на ІТ-аутсорсинг може стати прийняття спеціального закону «Про охорону прав на комп'ютерні програми». У таких документах життєво важливо розглянути та окреслити концепцію «програмного забезпечення для ноутбуків» і пов'язаних з нею характеристик.

Література

1. Грабовська Г. М., Семенюк Я. А. Поняття комп'ютерних програм як об'єкта права інтелектуальної власності та правові основи їх захисту. Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». 2020. № 1(54). С. 107–112.
2. Лебедева Г. В. Новітні об'єкти права інтелектуальної власності. Портал наукових часописів ЦДПУ ім. В. Винниченка «Наукові записки. Серія: Право. 2020. № 8. С. 202–210.
3. Уткіна М. С. Можливість віднесення творів, створених штучним інтелектом, до об'єктів інтелектуальної власності. Правові горизонти. 2019. № 17(30). С. 42–46.
4. Канарик Ю. С., Сергієнко Б. Б. Правова охорона комп'ютерних програм як об'єктів права інтелектуальної власності. Правові горизонти. 2019. № 19 (32). С. 31–35.
5. Майданик Л. Віртуальний об'єкт як виклик для класичних підходів у речовому праві. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. № 2. С. 59–64.
6. Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs, L 111/16, EN. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX-%3A32009L0024> (дата звернення: 25.03.2023).
7. Про авторське право і суміжні права: Закон України № 2811-IX від 01.12.2022. Відомості Верховної Ради України. 1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> (дата звернення: 25.03.2023).
8. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір: Постанова Кабінету Міністрів України № 1756 від 27.12.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-п#Text> (дата звернення: 25.03.2023).
9. Цивільний Кодекс України: Закон України № 980-IV від 19.06.2003. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 25.03.2023).
10. Реєстрація і захист прав інтелектуальної власності на комп'ютерну програму. URL: <https://zkg.ua/yak-vidbuvajetsya-rejestratsiya-avtorstva-na-kompyuternu-prohramu/> (дата звернення: 25.03.2023).

References

1. Hrabovska H. M., Semeniuk Ya. A. Poniattia komp'iuternykh prohram yak ob'iekta prava intelektualnoi vlasnosti ta pravovi osnovy yikh zakhystu. Naukovi pratsi Natsionalnogo aviatsiinoho universytetu. Serii: Yurydychny visnyk «Povitriane i kosmichne pravo». 2020. № 1(54). S. 107–112.
2. Lebedieva H. V. Novitni ob'iekty prava intelektualnoi vlasnosti. Portal naukovykh chasopysiv TsDPU im. V. Vynnychenka «Naukovi zapysky. Serii: Pravo. 2020. № 8. S. 202–210.
3. Utkina M. S. Mozhlyvist vidnesennia tvoriv, stvorenykh shtuchnym intelektom, do ob'ektiv intelektualnoi vlasnosti. Pravovi horyzonty. 2019. № 17(30). S. 42–46.

4. Kanaryk Yu. S., Serhiienko B. B. Pravova okhorona komp'uternykh prohram yak ob'iektiv prava intelektualnoi vlasnosti. Pravovi horyzonty. 2019. № 19 (32). S. 31–35.

5. Maidanyk L. Virtualnyi ob'iekt yak vyklyk dlia klasychnykh pidkhodiv u rechovomu pravi. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2019. № 2. S. 59–64.

6. Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs, L 111/16, EN. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX-%3A32009L0024> (date of application: 25.03.2023).

7. Pro avtorske pravo i sumizhni prava: Zakon Ukrainy № 2811-IX vid 01.12.2022. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> (date of application: 25.03.2023).

8. Pro derzhavnu reiestratsiiu avtorskoho prava i dohovoriv, yaki stosuiutsia prava avtora na tvir: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1756 vid 27.12.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-p#Text> (date of application: 25.03.2023).

9. Tsyvilnyi Kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 980-IV vid 19.06.2003. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. №№ 40–44. St. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (date of application: 25.03.2023).

10. Reiestratsiia i zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti na komp'uternu prohramu. URL: <https://zkg.ua/yak-vidbuvajetsya-reiestratsiya-avtorstva-na-kompyuternu-prohramu/> (date of application: 25.03.2023).